

TBMM Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu Konuşma Metni, 12 Eylül 2025 / Ozan Diren, TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı

Sayın Başkan, Sayın Komisyon Üyeleri,

Hepinizi TÜSİAD adına saygıyla selamlıyorum.

Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu'nun kuruluşunda ifade edilen amacı çok anlamlı buluyoruz:

“Terörün Türkiye'nin gündeminden tamamen çıkartılması, toplumsal bütünleşmenin güçlendirilmesi, millî birlik ve kardeşliğimizin pekiştirilmesi, özgürlük, demokrasi ve hukuk devleti alanlarında çalışmalar yapılması” gerçekten tarihi nitelikte bir misyonu ifade ediyor.

Parlamento çatısı altında geniş bir katılımı oluşturulan Komisyonun bugünkü toplantısına davetiniz için teşekkür ediyorum.

Bugün 12 Eylül. Bu vesileyle, konuşmama ülkemizin demokrasi tarihinde kara leke olarak yer alan darbeleri bir kez daha kınayarak başlamak istiyorum.

Darbeler, yalnızca parlamenter sistemin işleyişine anti demokratik müdahale ile kalmadı; temel hak ve özgürlüklerin askıya alındığı, toplumsal hafızamızda ve maalesef siyasi reflekslerimizde derin yaralar bırakan dönemler oldu. Bugün, bu acı tecrübeyi unutmadan, demokrasiyi daha da güçlendirme yönünde hareket etmek herkesin sorumluluğudur.

TÜSİAD olarak, tüzüğümüz doğrultusunda yaklaşık 55 yıldır,

- insan hakları evrensel ilkelerinin,
 - düşünce, inanç ve girişim özgürlüklerinin,
 - laik hukuk devletinin,
 - katılımcı demokrasi anlayışının,
 - liberal ekonominin,
 - rekabetçi piyasa ekonomisinin kurum ve kurallarının,
 - sürdürülebilir çevre dengesinin
- benimsendiği bir toplumsal düzenin oluşması ve gelişmesine katkı sağlamak amacıyla faaliyet gösteriyoruz.

Tüm çalışmalarımızda bize güç veren motivasyonumuz, Atatürk başta olmak üzere Cumhuriyetimizin kurucu kuşağından devraldığımız mirasa ve gelecek kuşaklara karşı sorumluluğumuzu yerine getirmektir. Yeni bir çağın eşliğindeki dünyamızda ülkemizin hak ettiği konuma ulaşmasının yolu Cumhuriyetin kazanımlarını geliştirmiş, saygın, adil ve çevreci bir Türkiye vizyonu ile yeniden canlandırmaktan geçmektedir. Biz de bu inançla insani gelişim ve yetkinleşmeyi temel alan; çağın gereksinimlerini bilim, teknoloji ve inovasyonla karşılayan; siyasal, ekonomik, toplumsal kurum ve kurallarını güçlendirmeye odaklanan bir geleceğe katkı sağlamak için fikir üretiyoruz.

Uluslararası iş dünyasındaki temsil gücümüz ile, ülkemizin yüksek menfaatleri doğrultusunda çalışıyoruz. İş dünyamızın önceliklerini ülkemizin AB entegrasyonu perspektifinde gündeme taşıyoruz. Ülkemizin küresel entegrasyonunun ve rekabetçiliğinin artışına katkı sağlamak amacıyla Asya Pasifik, Körfez Bölgesi, Orta Asya ve ABD’de girişimcilik ağları ve yeni teknolojiler odağında, kapsamlı çalışmalar da yürütüyoruz.

Sayın Başkan, Sayın Komisyon Üyeleri,

Küresel ekonomide büyük belirsizliklerin ve değişimlerin olduğu bir süreçten geçtiğimiz malumdur. Ülkeler korumacılık önlemleriyle içlerine kapanıyor, gümrük vergilerinin artışıyla uluslararası ticaret derinden etkileniyor, tedarik zincirlerinde bölgeselleşme eğilimleri güçleniyor, jeopolitik riskler günden güne artıyor. Neredeyse 100 yıl önce uluslararası işbirliğini güçlendirmek için kurumlar kurulmasına öncülük eden ülkeler, bugün aynı kurumların etkisizleşmesine neden oluyor. Belirsizlikler öngörülebilir olmayı ve karar almayı zorlaştırıyor.

Küresel ekonomide rekabetin çerçevesi yeniden belirlenirken, daha sağlam ve daha rekabetçi bir ekonomi yaratmanın önemi giderek artıyor.

Bizim gelecek nesillere karşı sorumluluğumuz, ülkemizi bu kritik kavşakta dünyada olumlu ayıran, öne çıkan bir konuma getirmek için çalışmaktır.

Ortak geleceğimizi, kimseyi geride bırakmadan, eşitlik temelinde inşa etmek için en çok ihtiyaç duyduğumuz şey ise toplumsal dayanışma ve işbirliğidir. Ülkemizin geleceği için fikir üreten, çalışan tüm politika yapıcılarının, kanaat önderlerinin, akademinin, farklı toplum kesimlerini temsil eden sivil toplum örgütlerinin, basın ve vatandaşlarımızın katkı ve katılımına ihtiyacımız var.

Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonunun da bu ihtiyacı gören, bu ihtiyacı gideren uzlaşmalara zemin olmasını bekliyoruz.

Sayın Başkan, Sayın Komisyon Üyeleri,

Devlet ile birey ve toplum arasındaki ilişki, tarihimizde neredeyse hiçbir zaman tam olarak dengeli ve demokratik olmadı. **Genelde devlet birey ve topluma karşı orantısız bir şekilde güçlü oldu. Bu gücün sınırlarını belirlemek, denge ve denetleme mekanizmalarını, yargı bağımsızlığını, merkezi yönetim-yerel yönetim dengesini ve insan haklarını koruyan mekanizmaları mutlaka haklar ve özgürlükleri güçlendirerek hayata geçirmek gerekiyor.**

Yüksek standartlarda bir demokrasinin temeli, iyi yetişmiş, yurttaşlık bilinci gelişmiş özgür bireylerdir. Bu bireylerin varlığı, çoğulcu ve katılımcı bir yönetim anlayışını mümkün kılar. Bu anlayış kuvvetler ayrılığı, özerk kurumlar, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleriyle zenginleşir. Katılımcı, çoğulcu ve kapsayıcı bir anlayışın varlığı, demokrasimizi 21. yüzyılın gerektirdiği derinliğe ulaştırır.

Biliyoruz ki toplumsal ilerleme refaha, refah küresel ekonominin kurallarına uymaya, bu uyum ise demokratik bir toplumsal yapıya bağlıdır. Böyle bir yapının oluşturulması

Ülkemizdeki tüm sivil toplum kuruluşlarının, siyasal partilerin, kurumların ve bireylerin ortak hedefi ve kültürü olmalıdır. Çünkü bireyler de kurumlar da, kendi farklı ideallerini gerçekleştirme konusunda eşit fırsatları, her türlü fikre ve gelişmeye açık, uzlaşma kültürü olan bir demokratik toplumsal yapı içinde bulabilirler.

Sayın Başkan, Sayın Komisyon yeleri,

Bu anlayış çerçevesinde, TÜSİAD olarak ekonomik ve demokratik açıdan gelişmeyi, mutlaka el ele yürümesi gereken süreçler olarak gördüğümüzü vurgulamak isterim.

Demokratikleşme konusundaki çalışmalarımız 1990 yılında ‘‘Yasalarımız, Haklarımız’’ kitabı ile başladı ve 1997 yılında Prof. Bülent Tanör’n ‘‘Türkiye’de Demokratikleşme Perspektifleri’’ başlıklı raporu ile ivme kazandı.

AB uyum sürecinin hız kazandığı yıllarda giderek çeşitlenen bu çalışmaları, derneğimizin kuruluşunun 50. Yılında, 2021’de yayınladığımız Yeni Bir Anlayışla Geleceği İnaşa alışması izledi. Ekonomide de demokraside de kurumlar ve kuralların yaşamsal önemini vurguladık.

Cumhuriyetimizin 100. yılında ise farklı kesimlerden katılımlarla düzenlediğimiz çalıştaylarda, Cumhuriyet değerlerini ve demokratik standartları birlikte nasıl glendireceğimizi ele aldık.

Kısacası son 35 yıl, gelişmiş bir ekonomi ile gelişmiş bir demokrasinin vazgeçilmez öneminin altını çizen çalışmaları ve etkinlikleri ülkemizin birikimine birer katkı olarak sunmakla geçti.

1997 tarihli Tanr raporu, Türkiye’nin demokratikleşme tarihinde, yayınlanan raporlar ve etkisi açısından bir kilometre taşı niteliğindeydi. Bu raporun TÜSİAD Yönetim Kurulu önsözünde yer alan şu ifadeyi hatırlatmayı kıymetli buluyorum:

‘‘Ekonomik ve siyasal demokrasinin kurumsallaşması, Türkiye’nin önünde sonunda yaşayacağı zorunlu bir süreç değildir. Bu ancak ülkenin aydınlık geleceği için demokrasinin tek çıkar yol olduğunu düşünenlerin kesintisiz çabalarının bir ürünü olabilir.’’

Bu mesaj bugün de geçerliliğini koruyor. Çünkü demokrasinin gelişimi, yalnızca siyasi iradenin değeril, tüm toplumun ortak ve kararlı çabasıyla mümkündür.

Demokratik kurumlar ve hukukun üstünlüğüyle birlikte gelir adaleti, dengeli bölgesel kalkınma, eğitim ve sağlık sisteminin yetkinliği, temiz bir evre gibi unsurlar toplumsal güveni yükseltir.

Bu unsurlar bir arada mutlu ve huzurlu yaşama iradesini pekiştirir, karşılaşılan zorlukları aşıp müreffeh bir gelecek kurmayı mümkün kılar.

2013 yılında Cizre’de yapılan konuşmasında dönemin TÜSİAD Başkanı şu ifadeleri kullanmıştı:

“Barışın tesis edilmesi ve ilelebet sürmesi gerektiğine inanıyoruz. Çözüm sürecinin toplumun geneli tarafından benimsendiğini de görüyor, fark ediyor, inanıyoruz. Artık bu noktadan geriye dönülemez diyor ve toplumsal enerjimizi kalkınmamıza, refahımıza ve huzuru derinleştirmeye odaklama zamanıdır diyoruz.”

“Sona eren şiddetin ardından ülkemizi ileriye taşıyacak demokratik reformların, idari yapılanma adımlarının atılmasını bekliyoruz. Bunların yaratacağı olumlu havanın bölgedeki yatırım ortamını her geçen gün geliştireceğine, iyileştireceğine inanıyoruz.”

“Kürt meselesinin çözülmesi de demokrasi anlayışımızın çok daha özgürlükçü, katılımcı, bireysel haklara ve kimliklere saygılı bir derinlik kazanmasıyla mümkün olacaktır. Akan kanın durması büyük bir fırsat kapısı açmıştır. Bunu mutlaka değerlendirmek zorundayız.”

2019 yılında Van’da yapılan bir konuşmadaysa, o tarihteki Başkanımızın şu vurgusu da önemlidir:

“Bölgesel kalkınma ve ülkenin tümünde yatırım ortamının iyileştirilmesinde yerel yönetimlerin rolü çok önemlidir. Yerel demokrasinin hayata geçmesinde tüm aktörlerin sorumluluğu vardır. Ülkemizin yaşadığı tüm olumsuzluklara ve güvenlik sorunlarına rağmen sorunlarımızı demokratik çerçeve içerisinde özgürlükleri kısıtlamadan çözüme kapasitesine sahibiz.”

Günümüzde de, “Terörsüz Türkiye” sürecinin başladığı yaklaşık son bir yılda, her fırsatta terörün sona erecek olması, barışın gelecek olması umudunu paylaştık. 2024 yılında Diyarbakır’da yaptığı konuşmasında Başkanımız Orhan Turan şu ifadeleri kullanmıştı:

“Hepimizin ortak arzusu, ülkemizde ve dünyada her türlü şiddetin son bulması. Dünyada terörden en çok etkilenen ülkelerden biriyiz. Terörün geri dönülmez bir şekilde gündemden kalkması elzemdir.

Geçmişte defalarca bölgede çözümün denendiğini hepimiz hatırlıyoruz. Somut demokratikleşme adımlarıyla pekişmeyen girişimlerin, bu sorunu çözemeyeceğine dair bir deneyime sahip olduk. Parlamentomuz tüm partileriyle temel hakları güçlendirecek adımlar için, şeffaflığa ve güvene dayalı şekilde çalışmalıdır.”

Sayın Başkan, Sayın Komisyon Üyeleri,

Demokrasi konusu, TÜSİAD için de, Türkiye için de, ilkesel bir konudur. Demokratik çerçeve ve katılımcılığın önemine olan inancımız nedeniyle Türkiye’de demokrasi seviyemizi yükseltmeye yönelik tüm girişimleri önemsiyor ve destekliyoruz.

Bu Komisyonun çalışmaları ile somutlaşacak adımların ülkemizin ekonomik kalkınma ve demokrasi ortamına olumlu yansımaları temenni ediyoruz. Toplumsal kutuplaşmanın yerini toplumsal uyuma bırakmasının, sorunlarımızın çözümü için elverişli bir zemin hazırlayacağını düşünüyoruz.

Çalışmalar, demokrasi alanında ilerleme kaydeden ülkelerin gelişmiş ülke ligine daha kolay atladıklarını gösteriyor. **Yalnızca ekonomide değil, temel hak ve özgürlükler, ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, insan hakları, hukukun üstünlüğü gibi konularda da ilerleme kaydetmek zorundayız. Özgürlük alanlarının genişlemesi, düşüncenin özgürce ve korkmadan açıklanabilmesi, yaratıcı ve eleştirel düşüncenin gelişebilmesi için şarttır. Bu komisyonun amacında vurgulanan “özgürlük, demokrasi ve hukuk devleti alanlarında çalışmalar yapılması”nı bu açıdan çok önemli buluyoruz.**

Komisyonun, “terörün ülke gündeminden çıkarılması ve toplumsal bütünleşmenin sağlanması” amacının kalıcı olarak hayata geçmesi, demokrasi ve hukukun üstünlüğünün tam olarak tesis edilmesine bağlıdır.

Demokrasi ve hukuk devletini tartışma konusu edilemeyecek bir düzeye getirmek, içerde ve dışarda ülkemize, kurumlarımıza, demokrasimize güveni artırmak, hiç şüphesiz ekonomimizi de güçlendirecektir.

Aslında demokratikleşme, bir mevzuat reformu olmanın yanı sıra, bunun da ötesinde zihniyet değişikliğini içeren toplu bir süreçtir. Devletin bireye, idarenin vatandaşa, siyasetin sivil topluma, devlet içindeki erklerin birbirlerine yaklaşımında demokrasi ve hukukun üstünlüğü tam olarak yaşanmalıdır.

Bizler, üreten, değer ve istihdam yaratan iş dünyası olarak ekonominin, yatırımların, demokrasi ve hukuk ile ne denli yakın, ne denli iç içe olduğunun son derecede farkındayız. **Demokrasi ve hukukun üstünlüğü yönünde doğru adımlar hayata geçtikçe, iş dünyası da girişimci dinamizmi, güçlü sanayi altyapısı ve krizlere dayanıklılığı ile bölgesel kalkınmanın başarılmasında üzerine düşen sorumluluğu tam olarak yerine getirebilecektir. Böylelikle ülkemizin küresel rekabet ortamındaki performansı hem artacak hem sürdürülebilir hale gelecek; toplumsal refahımız yükselecek ve en önemlisi, gençlerimize umutlu bir gelecek sunmuş olacağız.**

TBMM Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonunun çalışmalarının amacına ulaşmasını dilediğimizi ve beklediğimizi tekrar vurgular, bugün görüşlerimizi paylaşma fırsatı bulmaktan ötürü teşekkürlerimizi sunarım.